

Beoordeling plaatsingen gesloten jeugdhulp zonder machtiging kinderrechter

*Vervolg op het signalement van de Inspectie Jeugdzorg over gesloten jeugdhulp
Juli 2016*

Aanleiding

In augustus 2015 bracht de Inspectie Jeugdzorg een signalement uit met als titel 'Geen plaatsingen gesloten jeugdhulp zonder machtiging kinderrechter'. In dit signalement constateerde de inspectie dat instellingen voor gesloten jeugdhulp in toenemende mate jongeren opnamen zonder dat de kinderrechter hiertoe een machtiging gesloten jeugdhulp had afgegeven. De inspectie gaf in het signalement aan dit onaanvaardbaar te vinden, omdat dit in strijd is met nationaal en internationaal recht.

In oktober 2015 hebben Jeugdzorg Nederland, het Ministerie van VWS, de VGN, vertegenwoordigers van de gemeenten en de Inspectie Jeugdzorg afspraken gemaakt naar aanleiding van het signalement van de inspectie. Eén van de toen gemaakte afspraken betreft een gegevensuitvraag door de inspectie bij de instellingen voor gesloten jeugdhulp. Tevens is afgesproken dat de inspectie bij gebrek aan veldnormen deze gegevensuitvraag op basis van eigen inzichten beoordeelt en nagaat of er sprake is van strijdigheid met de wet of onverantwoorde risico's. In dit voortgangsbericht licht de inspectie de uitkomsten van de gegevensuitvraag en haar beoordeling toe.

Gegevensuitvraag

Half december 2015 heeft de Inspectie Jeugdzorg van alle instellingen voor gesloten jeugdhulp een reactie op de gegevensuitvraag ontvangen. Naar aanleiding hiervan voerde de inspectie in de eerste twee weken van januari 2016 aanvullend onderzoek uit op vier locaties waar gesloten jeugdhulp wordt geboden. Dit gebeurde onaangekondigd. De locaties betroffen JUZT Lievenshove, Transferium, Schakenbosch en Wilster (DOK3). Daarnaast is een aantal instellingen telefonisch door de inspectie benaderd om een toelichting te geven op de verstrekte informatie. De uitkomsten van de gegevensuitvraag zijn op hoofdlijnen in bijlage 1 opgenomen.

Bodemeisen

Op basis van de gegevensuitvraag en het aanvullende onderzoek komt de Inspectie Jeugdzorg in samenspraak met de Inspectie voor de Gezondheidszorg tot een drietal bodemeisen voor het verantwoord plaatsen van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) op een locatie waar gesloten jeugdhulp wordt geboden. De bodemeisen betreffen:

1. Geen vrijheidsontneming bij jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ).

Voor jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of zonder machtiging BOPZ) verwacht de inspectie dat zij verblijven in een open regime.

Dit betekent dat zij de instelling vrij kunnen verlaten en dat de werkwijze er in de praktijk niet toe mag leiden dat jongeren die vrijheid wordt ontnomen. Het gaat hier om een grondrecht, dat slechts bij wettelijke bepaling kan worden ontnomen.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

2. Geen toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of in de BOPZ) op jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ), tenzij er sprake is van een noodsituatie.

De reden hiervoor is allereerst gelegen in het feit dat toepassing van een of meer vrijheidsbeperkende maatregelen leidt of kan leiden tot vrijheidsontneming. Dat is als hiervoor vermeld niet toegestaan. Verder maakt toepassing van de vrijheidsbeperkende maatregelen inbreuk op andere grondrechten, zoals de lichamelijke integriteit, het briefgeheim en het telefoongeheim. Het gaat hier stuk voor stuk om vrijheidsbeperkende maatregelen, die ieder voor zich of in combinatie met elkaar, zeer verstrekkende gevolgen kunnen hebben. Gevolgen die voor de betreffende jongeren en hun ouders vooraf vaak niet goed zijn te overzien.

3. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) mogen geen getuige zijn van toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen bij jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ), tenzij er sprake is van een noodsituatie.

Wanneer op jongeren met een machtiging zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering op kamer en vastpakken en vasthouden, worden toegepast zijn de andere jongeren in de groep daar veelal getuige van. Ook de jongeren zonder een rechterlijke machtiging. Immers, een jongere die bijvoorbeeld zeer agressief is op de groep wordt ter plekke vastgepakt en vastgehouden. Het getuige zijn van toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zeker als ze vrijheidsontnemend zijn, ziet de inspectie niet als verantwoorde hulp.

Bij het plaatsen van een jongere zonder een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) op een groep, waar een gesloten regime van kracht is, is dan ook geen sprake van verantwoorde hulp. Wel is het mogelijk dat een jongere met een nog geldende machtiging wordt geplaatst op een groep met een open regime, indien dit passend is voor het hulpverleningstraject van de betreffende jongere.

In bijlage 2 staat een volledige beschrijving van de bodemeisen.

Beoordeling

De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van de jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ), op locaties waar gesloten jeugdhulp wordt geboden, beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de reacties op de gegevensuitvraag en het aanvullende onderzoek.

Dit heeft geresulteerd in de volgende uitkomsten:

- Drie instellingen plaatsen jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) op een locatie waar gesloten jeugdhulp wordt geboden en voldoen daarbij aan de gestelde bodemeisen. Het betreft de instellingen Intermetzo (locatie Zutphen), Parlan (locatie Transferium) en SJSJ (locatie Icarus).
- Vier instellingen plaatsen jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) op een locatie waar gesloten jeugdhulp wordt geboden en voldoen daarbij grotendeels aan de gestelde bodemeisen. De inspectie ziet nog een aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Het betreft de instellingen Behandelcentrum Woodbrookers, Bijzonder Jeugdwerk (locatie Deurne), JUZT (locaties Lievenshoeve, Krabbebosse en Vliethoeve) en Pluryn Hoenderloo Groep (locatie Kop van Deelen).
- Twee instellingen plaatsen jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) op een locatie waar gesloten jeugdhulp wordt geboden en voldoen daarbij niet aan de gestelde bodemeisen. Het betreft de instellingen Schakenbosch en Wilster (DOK3).
- Op de overige locaties waar gesloten jeugdhulp wordt geboden zijn geen jongeren aanwezig op wie de bodemeisen betrekking hebben. De betreffende instellingen plaatsten op peildatum 1 november 2015 geen jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) of geven aan in 2016 gestopt te zijn met het plaatsen van deze jongeren. Het betreft de instellingen Horizon Jeugdzorg en Onderwijs (locaties Anker, De Vaart, Bergse Bos besloten groep en Hestia), Intermetzo (locaties Zeist, Eefde en Nijkerk), Ottho Gerhard Heldringstichting, SJSJ (locatie Almata), Spirit (locatie De Koppeling) en Stichting JJC¹.

Onderwerp

Plaatsingen zonder machtiging

Versie

Juli 2016

In bijlage 3 licht de inspectie haar beoordeling van de instellingen, die jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) plaatsen, nader toe.

Vervolg

De Inspectie Jeugdzorg heeft mede namens de Inspectie voor de Gezondheidszorg alle instellingen voor gesloten jeugdhulp geïnformeerd over de uitkomsten van de gegevensuitvraag en haar beoordeling aan de hand van de drie bodemeisen.

Van Behandelcentrum Woodbrookers, Bijzonder Jeugdwerk, JUZT en Pluryn Hoenderloo Groep heeft de inspectie inmiddels een reactie ontvangen waarin zij ingaan op het aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Op basis van deze reacties bepaalt de inspectie het vervolg per instelling.

Schakenbosch heeft inmiddels een actieplan opgesteld om op korte termijn alsnog te voldoen aan de bodemeisen. Ook Wilster (DOK3) heeft aangegeven op korte termijn aan de bodemeisen te willen voldoen. Wilster (DOK3) heeft direct een aantal acties uitgezet en komt binnen één maand met een plan van aanpak. De inspectie verwacht dat Schakenbosch en Wilster uiterlijk op 1 oktober 2016

---

¹ Stichting JJC deelt haar locatie met Schakenbosch. De groepen van Stichting JJC bevinden zich in hetzelfde gebouw als een aantal groepen van Schakenbosch. In de groepen van Schakenbosch zijn wel jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp geplaatst. Deze jongeren vallen onder de verantwoordelijkheid van Schakenbosch.

voldoen aan de drie gestelde bodemeisen. Na deze datum beoordeelt de inspectie de situatie bij Schakenbosch en Wilster (DOK3) opnieuw. Indien nodig zal de inspectie dan een handhavende interventie inzetten.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

De inspectie heeft haar onderzoek voor wat betreft de overige instellingen afgesloten.

De drie bodemeisen nemen de inspecties op in het toetsingskader Verantwoorde hulp voor jeugd dat als basis dient voor het toezicht op de instellingen voor gesloten jeugdhulp (www.inspectiejeugdzorg.nl/toezicht).

Tijdens het onderhavige toezicht is de inspecties gebleken dat het voor verschillende partijen onvoldoende duidelijk was onder welke voorwaarden vrijheidsbeperking en vrijheidsontneming binnen de hulpverlening aan jongeren is toegestaan, te meer omdat er bij de hulp voor jongeren verschillende wettelijke regimes van toepassing kunnen zijn. Meerdere partijen gaven een van elkaar afwijkende uitleg aan de wet- en regelgeving, wat er in de praktijk toe leidde dat de instellingen op verschillende wijze omgingen met het plaatsen van jongeren met en zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ). De inspecties gaan er vanuit dat deze onduidelijkheid door het opstellen van de drie bodemeisen is weggenomen.

Bijlage 1 Hoofdpijnen gegevensuitvraag

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

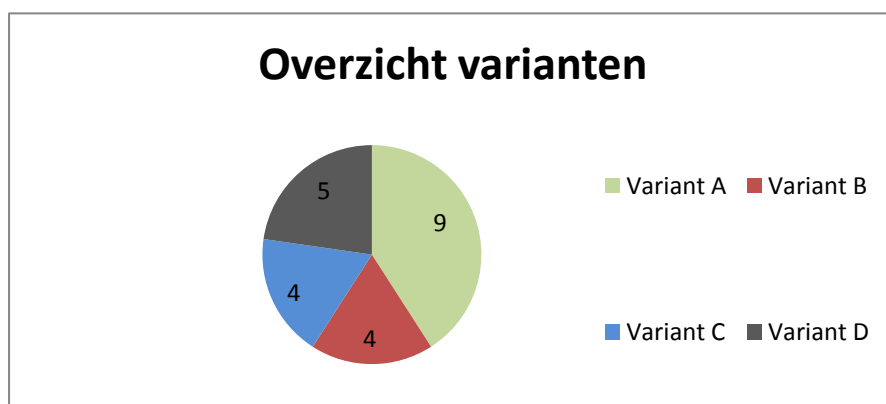
Versie
Juli 2016

Binnen accommodaties voor gesloten jeugdhulp worden jongeren met ernstige opgroei- en opvoedproblemen geplaatst onder een civielrechtelijke titel. Er zijn dertien instellingen in Nederland met in totaal 22 locaties waar in een gesloten accommodatie opname en verblijf wordt geboden aan jongeren met een machtiging gesloten jeugdhulp van de kinderrechter. Deze 22 locaties voor gesloten jeugdhulp zijn door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport opgenomen in een openbaar register. Twee van de locaties hebben ook een BOPZ aanmerking voor (een deel van) de locatie (Schakenbosch en Pluryn Hoenderloo Groep, locatie Kop van Deelen).

Half december 2015 heeft de Inspectie Jeugdzorg van alle instellingen een reactie ontvangen op de gegevensuitvraag. De reacties laten zien dat instellingen op verschillende manieren omgaan met het plaatsen van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Op negen van de 22 locaties voor gesloten jeugdhulp worden geen jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp geplaatst. Op de overige dertien locaties verblijven jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp. De manier waarop de instellingen dit vorm hebben gegeven is globaal terug te brengen tot de volgende vier varianten:

Variant A: Alleen plaatsingen met rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp
Variant B: Jongeren met en zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp van elkaar gescheiden in aparte paviljoens
Variant C: Jongeren met en zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp van elkaar gescheiden in aparte groepen (in hetzelfde gebouw)
Variant D: Jongeren met en zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp verblijven samen in één groep

In onderstaand overzicht is de verdeling over de verschillende varianten weergegeven (peildatum 1 november 2015).

Naar aanleiding van de uitkomsten van de gegevensuitvraag heeft de inspectie in de eerste twee weken van januari vier locaties onaangekondigd bezocht. Deze vier door de inspectie bezochte locaties betreffen verschillende varianten, namelijk één keer variant B, één keer variant C en twee keer variant D.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Uit de reacties op de gegevensuitvraag en het aanvullende onderzoek komt naar voren dat ook binnen de varianten B, C en D verschillen bestaan, bijvoorbeeld ten aanzien van vrijheidsontneming en toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen op basis van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet.

Een voorbeeld hiervan zijn twee verschillende vormen binnen variant D. In twee accommodaties met variant D geldt voor jongeren met en zonder machtiging gesloten jeugdhulp hetzelfde gesloten regime (Schakenbosch en Wilster DOK3). In deze twee accommodaties is sprake van vrijheidsontneming voor zowel jongeren met, als jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp. Ook worden bij zowel jongeren met, als jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp vrijheidsbeperkende maatregelen op basis van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet toegepast. Een andere vorm binnen variant D is een accommodatie waar jongeren met en zonder machtiging gesloten jeugdhulp samen verblijven in één paviljoen met een open regime (SJSJ, locatie Icarus). Voor jongeren met een machtiging gesloten jeugdhulp is verblijf in dit paviljoen een laatste stap, voordat zij bijvoorbeeld weer terug naar huis gaan. De instelling geeft aan dat in deze accommodatie geen sprake is van vrijheidsontneming en dat geen vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet, worden toegepast. Indien uit de problematiek blijkt dat de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen op basis van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet noodzakelijk is, plaatst de instelling de jongere met een machtiging gesloten jeugdhulp over naar een groep met een gesloten regime.

Evenals tijdens de bespreking van het signalement, is ook uit de reacties op de gegevensuitvraag van de instellingen naar voren gekomen dat de sector geen eenduidige visie heeft op het samen plaatsen van jongeren met en zonder machtiging gesloten jeugdhulp. Een aantal instellingen geeft aan jongeren om inhoudelijke redenen niet samen te plaatsen. Andere instellingen geven aan dat het juist goed is om jongeren samen te plaatsen, omdat het veelal om hetzelfde type jongeren gaat, die alleen een andere route naar de instelling toe hebben. Deze instellingen geven aan dat niet de juridische status, maar de aard van de problematiek en hulpvraag van de jongere en het systeem het uitgangspunt is voor de keuze voor plaatsing op een specifieke groep.

Bijlage 2 Bodemeisen voor verblijf jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Op basis van de gegevensuitvraag en het aanvullende onderzoek komt de Inspectie Jeugdzorg in samenspraak met de Inspectie voor de Gezondheidszorg tot een drietal bodemeisen voor het verantwoord plaatsen van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) op een locatie waar in een gesloten accommodatie opname en verblijf wordt geboden aan jongeren met een machtiging gesloten jeugdhulp van de kinderrechter (varianten B tot en met D uit bijlage 1).

De inspectie verwacht dat er sprake is van verantwoorde hulp voor jongeren met en zonder machtiging gesloten jeugdhulp. De verwachtingen die horen bij verantwoorde hulp zijn vastgelegd in het toetsingskader 'Verantwoorde Hulp voor Jeugd'.

1. Geen vrijheidsontneming

De inspectie stelt als eerste bodemeis dat er bij jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) geen sprake is van vrijheidsontneming. Indien vrijheidsontneming noodzakelijk is, dan is een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp op grond van de Jeugdwet, IBS of RM op grond van de BOPZ vereist.

Voor jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of zonder machtiging BOPZ) verwacht de inspectie dat zij verblijven in een open regime. Dit betekent dat zij de instelling vrij kunnen verlaten en dat de werkwijze er in de praktijk niet toe mag leiden dat jongeren die vrijheid wordt ontnomen. Het gaat hier om een grondrecht, dat slechts bij wettelijke bepaling kan worden ontnomen. Vrijheidsontneming in deze setting behoort derhalve bij uitsluiting toe aan het domein van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet of de BOPZ. Jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) moeten hun kamer, de groep en locatie zelfstandig kunnen verlaten. Dit kan op verschillende manieren worden vormgegeven, bijvoorbeeld door (kamer)deuren open te laten, of door jongeren een (digitale) sleutel te geven.

Ook de vrijheidsbeperkende maatregelen vastpakken en vasthouden en afzonderen kunnen leiden tot vrijheidsontneming en in de praktijk blijkt dat deze maatregelen op een dusdanige wijze worden ingezet dat zij naar het oordeel van de inspectie in de regel ook werkelijk leiden tot vrijheidsontneming. Uit het toezicht blijkt immers dat het toepassen van deze maatregelen stelselmatig onder dwang en dus tegen de wil van de jongeren plaatsvindt, waardoor er sprake is van vrijheidsontneming.

Indien vrijheidsontneming in het kader van de behandeling noodzakelijk is, verwacht de inspectie dat een machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) aangevraagd wordt.

De afgegeven machtiging hoeft overigens niet automatisch tot vrijheidsontneming te leiden, zoals de toenmalig bewindspersonen bij de behandeling van het wetsvoorstel ook uitdrukkelijk naar voren hebben gebracht². Maatwerk is ook binnen de gesloten jeugdhulp immers de standaard.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Tegen de specifieke samenplaatsing van jongeren met een machtiging gesloten jeugdhulp en jongeren met een IBS of RM op grond van de BOPZ heeft de inspectie geen principiële bezwaren, aangezien in beide gevallen door de rechter een machtiging is afgegeven en er daarmee een juridische grondslag is voor vrijheidsontneming. De inspectie gaat er in dit geval wel vanuit dat de instelling zorgt voor een verantwoorde groepssamenstelling.

2. Geen toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen

De inspectie stelt als tweede bodemeis dat vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet³ (of in de BOPZ⁴), niet toegepast mogen worden op jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ), tenzij er sprake is van een noodsituatie. Een eventueel van de jongeren verkregen instemming met het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen, maakt dit niet anders.

De reden hiervoor is allereerst gelegen in het feit dat toepassing van een of meer vrijheidsbeperkende maatregelen leidt of kan leiden tot vrijheidsontneming. Dat is als hiervoor vermeld niet toegestaan. Verder maakt toepassing van de vrijheidsbeperkende maatregelen inbreuk op andere grondrechten, zoals de lichamelijke integriteit, het briefgeheim en het telefoongeheim. Het gaat hier stuk voor stuk om vrijheidsbeperkende maatregelen, die ieder voor zich of in combinatie met elkaar, zeer verstrekkende gevolgen kunnen hebben. Gevolgen die voor de betreffende jongeren en hun ouders vooraf vaak niet goed zijn te overzien.

Indien vooraf is te voorzien dat toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of in de BOPZ) noodzakelijk is, moet daarom een machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) aangevraagd worden. Indien in een noodsituatie toepassing van deze vrijheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk is gebleken, dient na deze situatie opnieuw beoordeeld te worden of een machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) aangevraagd dient te worden. De beoordeling, inclusief de visie van de jongere, moet opgenomen worden in het dossier van de jongere.

De inspectie constateert verder dat enkele instellingen urinecontroles incidenteel toepassen op jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ), met name om jongeren met drugsproblematiek te helpen. De inspectie verwacht dat dit alleen plaatsvindt met toestemming van de jongere, ook op het moment zelf.

---

² Zie onder andere de memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel gesloten jeugdzorg, 30644, nr. 3, blz. 9.

³ Jeugdwet noemt: plaatsverbod, tijdelijke plaatsing in afzondering, tijdelijke overplaatsing, vastpakken en vasthouden, verplichte jeugdhulpverleningsprogramma's, verplichte geneeskundige behandelingsmethoden, beperkingen brief- en telefoonverkeer en andere communicatiemiddelen, beperkingen bezoek, onderzoek aan lichaam en kleding, urinecontrole, onderzoek van de kamer en onderzoek van poststukken.

⁴ BOPZ noemt: afzondering, separatie, fixatie, gedwongen medicatie, gedwongen toediening vocht of voeding, controle poststukken, beperking bezoek, beperking bewegingsvrijheid en beperking telefoonverkeer.

Verder verwacht de inspectie dat instellingen beleid hebben op de toepassing van deze maatregel (urinecontrole) en dat overwegingen en afbouw hiervan vastgelegd is in het dossier van de jongere. Indien overige vrijheidsbeperkende maatregelen, anders dan genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of in de BOPZ), zoals deurverkliekers of een verplicht kameruur, worden toegepast verwacht de inspectie dat de instelling hier beleid op heeft gemaakt. In dit beleid dienen in ieder geval de eisen rond verantwoorde jeugdhulp, maatwerk en proportionaliteit en subsidiariteit te zijn opgenomen.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

3. Geen getuige toepassing zware vrijheidsbeperkende maatregelen

De inspectie stelt als derde bodemeis dat jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) geen getuige mogen zijn van de toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering en vastpakken en vasthouden, bij jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ), tenzij er sprake is van een noodsituatie.

Het komt voor dat jongeren zonder een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) op dezelfde groep worden geplaatst als jongeren met een dergelijke machtiging. Wanneer op deze jongeren met een machtiging zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering op kamer en vastpakken en vasthouden, worden toegepast zijn de andere jongeren in de groep daar veelal getuige van. Ook de jongeren zonder een rechterlijke machtiging. Immers, een jongere die bijvoorbeeld zeer agressief is op de groep wordt ter plekke vastgepakt en vastgehouden. Het getuige zijn van toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zeker als ze vrijheidsontnemend zijn, ziet de inspectie niet als verantwoorde hulp.

Bij het plaatsen van een jongere zonder een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) op een groep, waar een gesloten regime van kracht is, is dan ook geen sprake van verantwoorde hulp. Wel is het mogelijk dat een jongeren met en zonder machtiging samen verblijven op een groep waar voor alle jongeren een volledig open regime van toepassing is.

De inspectie sluit zich met deze derde bodemeis aan bij het standpunt van enkele instellingen voor gesloten jeugdhulp: *“Het samen plaatsen van kinderen en jongeren die aan drang en dwang worden overgeleverd en die vrijwillig in behandeling zijn, draagt het risico dat die laatste groep wordt geconfronteerd met mogelijke beangstigende of zelfs schokkende gebeurtenissen, bij fysieke interventie of andere vormen van vrijheidsinperking, die ingezet worden bij jongeren die dat wel nodig hebben, bijvoorbeeld bij ernstig suïcidaal of agressief gedrag.”*

Bijlage 3 Beoordeling per instelling

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Beoordeling Intermetzo, locatie Zutphen

Op peildatum 1 november 2015 waren zes jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen Intermetzo, locatie Zutphen (Moeder Kindhuis) geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. Intermetzo, locatie Zutphen voldoet aan de drie bodemeisen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat er per 2016 uitsluitend jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp op deze locatie verblijven.

In haar reactie op de conceptbrief (juni 2016) heeft de instelling vervolgens aangegeven dat de situatie inmiddels anders is en dat er toch jongeren zonder rechterlijke machtiging op deze locatie verblijven. De instelling geeft aan dat het Moeder Kindhuis onderverdeeld is in twee subafdelingen met ieder hun eigen voordeur. Op de ene afdeling verblijven jongeren met een machtiging gesloten jeugdhulp, op de andere afdeling jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp. De instelling geeft aan dat hierbij aan de gestelde bodemeisen, zoals opgenomen in de conceptbrief, wordt voldaan.

Beoordeling Parlan, locatie Transferium

Op peildatum 1 november 2015 waren zes jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen Parlan, locatie Transferium geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. Parlan, locatie Transferium voldoet aan de drie bodemeisen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp strikt gescheiden zijn van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp verblijven in een aparte groep met een open regime. Tijdens het toezicht heeft de inspectie vastgesteld dat jongeren van deze groep hun kamer, de groep en de locatie zelfstandig kunnen verlaten. Verder heeft de inspectie vastgesteld dat op de jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp geen vrijheidsbeperkende maatregelen zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet worden toegepast.

Beoordeling SJSJ, locatie Icarus

Op peildatum 1 november 2015 waren vier jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen SJSJ, locatie Icarus geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. SJSJ, locatie Icarus voldoet aan de drie bodemeisen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat het op het terrein van SJSJ, locatie Icarus in één groep voorkomt dat jongeren met en zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp worden samen geplaatst. De instelling geeft aan dat de deuren van deze groep open zijn, waardoor zowel de jongeren met als zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp hun kamer, de groep en de locatie zelfstandig kunnen verlaten.

Verder heeft de instelling in haar reactie aangegeven dat op geen van de jongeren in deze groep vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Beoordeling Bijzonder Jeugdwerk, locatie Deurne

Op peildatum 1 november 2015 waren 18 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen Bijzonder Jeugdwerk, locatie Deurne geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. Bijzonder Jeugdwerk voldoet grotendeels aan deze drie bodemeisen. Wel ziet de inspectie een aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp fysiek gescheiden zijn van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp verblijven in aparte paviljoens met een open regime.

Een aandachtspunt voor de instelling is de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen uit hoofdstuk 6 van de Jeugdwet. Binnen de instelling komt het voor dat de vrijheidsbeperkende maatregel urinecontrole toegepast wordt, met name om jongeren met hun drugsproblematiek te helpen. De inspectie verwacht dat Bijzonder Jeugdwerk deze maatregelen alleen toepast met instemming van de jongere, ook op het moment van de toepassing zelf (tenzij er sprake is van een noodsituatie). Ook verwacht de inspectie dat Bijzonder Jeugdwerk hier beleid op heeft en dat de overwegingen en afbouw van deze maatregelen vastgelegd zijn in het dossier van de jongere.

Verder heeft de instelling aangegeven dat op de jongeren zonder machtiging, buiten urinecontroles, geen andere vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast, tenzij er sprake is van een noodsituatie.

Reactie instelling op het aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen

Bijzonder Jeugdwerk geeft aan dat zij een nieuw proces aan het inrichten is rondom middelen gebruik. De werkgroep middelengebruik heeft hiertoe in maart 2016 een verbeterplan vastgesteld. In dit verbeterplan worden uitgangspunten en een kennisdocument vastgesteld. Bijzonder Jeugdwerk geeft hierbij aan dat conform het nieuwe beleid urinecontroles alleen toegepast mogen worden met toestemming van de jongere, ook op het moment van toepassing zelf. Tevens dienen overwegingen en de eventuele afbouw van de maatregel expliciet te worden vastgelegd in het toekomstplan van de jongere.

Beoordeling Behandelcentrum Woodbrookers

Op peildatum 1 november 2015 waren 40 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen Behandelcentrum Woodbrookers geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. Behandelcentrum Woodbrookers voldoet grotendeels aan deze drie bodemeisen. Wel ziet de inspectie een aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp fysiek gescheiden zijn van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp verblijven in aparte groepen met een open regime. Verder heeft de instelling aangegeven dat op de jongeren zonder machtiging geen vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast, tenzij er sprake is van een noodsituatie.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

In de praktijk komen noodsituaties volgens de instelling voor binnen Behandelcentrum Woodbrookers. Op dat moment is het mogelijk dat op jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp vrijheidsbeperkende maatregelen toegepast worden (ook de zwaardere maatregel vastpakken en vasthouden). De inspectie benadrukt dat het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen alleen in noodsituaties mogelijk is (zie bodemeis 2).

Indien in een noodsituatie toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk is gebleken, dient na deze situatie opnieuw beoordeeld te worden of een machtiging gesloten jeugdhulp aangevraagd dient te worden. De beoordeling, inclusief de visie van de jongere, moet opgenomen worden in het dossier van de jongere. De inspectie geeft dit als aandachtspunt mee aan de instelling.

Reactie instelling op het aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen

Behandelcentrum Woodbrookers geeft aan dat indien in een noodsituatie toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk is gebleken, de ouder(s)/gezaghebbende zo snel als mogelijk op de hoogte gesteld worden van hetgeen zich heeft voorgedaan.

Behandelcentrum Woodbrookers constateert daarbij dat er op dit moment een discrepantie bestaat tussen het door haar gevoerde en het door haar gewenste beleid dat na een incident een expliciete afweging moet worden gemaakt of een (voorlopige of spoed) machtiging gesloten jeugdhulp aangevraagd dient te worden. Behandelcentrum Woodbrookers geeft hierbij aan dat deze beoordeling, inclusief de visie van de jongere, moet worden opgenomen in het dossier van de jongere. Behandelcentrum Woodbrookers geeft aan dit beleid in de komende maanden te zullen invoeren en implementeren.

Beoordeling JUZT, locaties Lievenshove, Krabbeposse en Vliethoeve

Op peildatum 1 november 2015 waren respectievelijk 23, 47 en 8 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen JUZT Lievenshove, Krabbeposse en Vliethoeve geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. JUZT voldoet grotendeels aan deze drie bodemeisen. Wel ziet de inspectie een aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp gescheiden zijn van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Uit het toezicht bij JUZT Lievenshove blijkt dat jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp in aparte groepen verblijven met een open regime. Deze jongeren kunnen hun kamer, de groep en de locatie zelfstandig verlaten. Verder is uit het toezicht naar voren gekomen dat JUZT de zwaardere vrijheidsbeperkende maatregel vastpakken en vasthouden alleen in noodsituaties toepast op jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp. Afzondering van jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp vindt niet plaats.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Een aandachtspunt voor de instelling is de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen uit hoofdstuk 6 van de Jeugdwet, anders dan de maatregelen vastpakken en vasthouden en afzonderen. Incidenteel past JUZT de vrijheidsbeperkende maatregelen urinecontrole en kamercontrole toe, met name om jongeren met hun drugsproblematiek te helpen. De inspectie verwacht dat JUZT deze maatregelen alleen toepast met instemming van de jongere, ook op het moment van de toepassing zelf (tenzij er sprake is van een noodsituatie). Ook verwacht de inspectie dat JUZT hier beleid op heeft en dat de overwegingen en afbouw van deze maatregelen vastgelegd zijn in het dossier van de jongere. Hetzelfde verwacht de inspectie bij vrijheidsbeperkende maatregelen, anders dan genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet, die binnen JUZT worden toegepast, zoals het gebruik van deurverklippers (zie tweede bodemeis in bijlage 2).

Reactie instelling op het aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen

JUZT geeft aan dat zij haar beleid rondom de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen bij jeugdigen in de open groepen op een aantal onderdelen reeds heeft aangepast en dat zij de komende tijd uitvoering zal geven aan verdere verbetering van haar beleid. JUZT heeft hiervoor ondermeer een werkgroep middelengebruik opgericht. Verder geeft JUZT aan dat:

- Geïmplementeerd wordt dat bij een kamer- en urinecontrole in de open groepen altijd de toestemming van de jeugdige moet worden gevraagd, omkleed met de reden van de controle. Tevens moet dit worden vastgelegd in het dossier;
- Er een nieuwe werkinstructie wordt geformuleerd voor urinecontroles op de open groepen;
- Het nieuwe beleid 'kamer doorzoeken van jeugdige in de open groepen' zal worden besproken met alle jeugdigen die op een open groep verblijven en dat de bespreking hiervan onderdeel wordt van de intake;
- De teams met elkaar en in dialoog met de jeugdigen in gesprek gaan over de kamertijd en kameravond.

Beoordeling Pluryn De Hoenderloo Groep, locatie Kop van Deelen

Op peildatum 1 november 2015 waren 64 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) binnen Pluryn De Hoenderloo Groep, locatie Kop van Deelen geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen. Pluryn De Hoenderloo Groep, locatie Kop van Deelen voldoet grotendeels aan deze drie bodemeisen. Wel ziet de inspectie een aandachtspunt rond het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

De instelling heeft in haar reactie op de schriftelijke uitvraag aangegeven dat jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp strikt gescheiden zijn van jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp verblijven in aparte paviljoens met een open regime. Tijdens een recent toezicht heeft de inspectie vastgesteld dat jongeren in de open groepen hun kamer, de groep en de locatie zelfstandig kunnen verlaten. Verder heeft de instelling in haar reactie aangegeven dat op de jongeren zonder machtiging geen vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging
Versie
Juli 2016

Uit de incidenten- en maatregelenregistratie en gesprekken met medewerkers van de instelling komt naar voren dat het in de open groepen meer dan incidenteel voorkomt dat vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast. Hierbij gaat het ook om de zwaardere maatregel vastpakken en vasthouden. De inspectie benadrukt dat dit alleen in noodsituaties mogelijk is (zie bodemeis 2). Indien in een noodsituatie toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk is gebleken, dient na deze situatie opnieuw beoordeeld te worden of een machtiging gesloten jeugdhulp (of machtiging BOPZ) aangevraagd dient te worden. De beoordeling, inclusief de visie van de jongere, moet opgenomen worden in het dossier van de jongere. De inspectie geeft dit als aandachtspunt mee aan de instelling.

*Reactie instelling op het aandachtspunt rond het toepassen van
vrijheidsbeperkende maatregelen*

Pluryn De Hoenderloo Groep geeft aan dat de werkwijze ten aanzien van de maatregel vastpakken en vasthouden is aangescherpt op de groepen met een open regime. Pluryn De Hoenderloo groep geeft daarbij aan dat:

- Conform de aangescherpte werkwijze medewerkers de inzet van deze maatregel direct aan de clusterleider en behandelcoördinator rapporteren. Zij beoordelen de maatregel binnen 24 uur;
- Indien voor de voortzetting van de behandeling vrijheidsbeperkende maatregelen nodig zijn, een machtiging gesloten jeugdhulp wordt aangevraagd;
- De beoordeling en de visie van de jeugdige wordt gerapporteerd in zijn/haar dossier;
- Aanvragen voor een machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) worden getoetst door de betrokken regiebehandelaar (GZ psycholoog);
- De maatregelen, beoordelingen daarvan en de aanvragen voor een machtiging worden tevens gemonitord door het Hoofd Behandeling en de RVE manager.

Beoordeling Schakenbosch

Op peildatum 1 november 2015 waren 22 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) binnen Schakenbosch geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van de jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) binnen Schakenbosch beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen.

Onderwerp

Plaatsingen zonder machtiging

Versie

Juli 2016

Schakenbosch is in 2013 gestart en betreft een samenwerking tussen Stichting Jeugdformaat en Stichting Ipse de Bruggen. Schakenbosch is een integraal behandelcentrum voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Vanaf de start heeft Schakenbosch bij de inspectie aangegeven jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) te plaatsen op basis van een AWBZ-indicatie. In 2014 heeft de inspectie onder andere de rechtspositie van jongeren binnen Schakenbosch onderzocht. Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen heeft de inspectie in dit toezicht alleen beoordeeld voor jongeren met een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp.

In de loop van 2014 werd bij de inspectie duidelijk dat instellingen voor gesloten jeugdhulp in toenemende mate jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp plaatsten en dat dit belangrijke consequenties voor de rechtspositie van de jongeren had. De inspectie heeft vervolgens de sector gevraagd om met een gezamenlijk gedragen oplossing voor deze situatie te komen. Dit is de sector niet gelukt. Hierop heeft de inspectie in 2015 haar signalement aan de staatssecretaris voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport gestuurd, waarin de inspectie aangaf deze ontwikkeling rond de plaatsingen zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp onaanvaardbaar te vinden. Daarna is afgesproken dat de inspectie bij gebrek aan veldnormen zelf een beoordelingskader zou ontwikkelen.

Hoewel de inspectie het zeer prijzenswaardig acht dat Schakenbosch voor jongeren met een licht verstandelijke beperking een specifiek aanbod realiseert, oordeelt de inspectie dat de consequenties voor de rechtspositie van de jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) binnen Schakenbosch te groot zijn en dat de instelling niet aan de drie bodemeisen voldoet.

Bodemeis 1: geen vrijheidsontneming

Schakenbosch voldoet niet aan de eerste bodemeis, omdat binnen de accommodatie sprake is van vrijheidsontneming bij jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ). Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) verblijven onder hetzelfde gesloten regime als jongeren met een machtiging. Jongeren kunnen niet vrij in en uit wanneer ze dat willen. De buitendeur van de accommodatie zit gedurende het gehele verblijf van de jongeren op slot, de kamerdeuren van de jongeren zijn 's nachts op slot en de jongeren kunnen zich niet vrij bewegen door het gebouw en over het terrein. Jongeren kunnen de groep, het gebouw of het terrein niet zelfstandig verlaten. Verder zijn de maatregelen vastpakken en vasthouden en afzonderen op kamer op verschillende momenten onder dwang en dus tegen de wil van de jongeren toegepast. Ook hierdoor is er sprake van vrijheidsontneming, hetgeen in strijd is met de Grondwet.

Bodemeis 2: geen vrijheidsbeperking

Voor een aantal jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) voldoet de instelling tevens niet aan de tweede bodemeis over het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Bij deze jongeren worden vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of BOPZ) toegepast. Dit gebeurt niet alleen in noodsituaties. Uit de dossiers blijkt dat bij een aantal jongeren vanaf de start van de plaatsing bekend is dat vrijheidsbeperkende maatregelen nodig kunnen zijn en daarom worden de maatregelen vanaf de start in de plannen van de jongeren opgenomen en toegepast. Hierbij gaat het ook om de zwaardere vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals vastpakken en vasthouden en afzonderen op kamer. Maar ook andere vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of BOPZ), worden vaker dan incidenteel toegepast op jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ).

Onderwerp

Plaatsingen zonder machtiging

Versie

Juli 2016

Bodemeis 3: geen getuige toepassing zware vrijheidsbeperkende maatregelen

Verder wordt niet voldaan aan de derde bodemeis dat jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) geen getuige zijn van de toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering en vastpakken en vasthouden. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) zijn in de huidige setting regelmatig getuige van de toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (of BOPZ). Dit beschouwt de inspectie niet als verantwoorde hulp.

Jeugdwet vs. WGBO

Jongeren ondertekenen bij binnenkomst in de instelling de huisregels en het plan inclusief vrijheidsbeperkende maatregelen. Op deze manier stemmen ze volgens de instelling in met het verblijf en het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. De instelling geeft aan dat de Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) deze mogelijkheid biedt. De inspectie oordeelt dat niet de WGBO maar de Jeugdwet als basis dient voor het verblijf van de jongeren, omdat bij deze jongeren niet is gebleken van vaststelling, genezing of voorkoming van een ziekte. Voor plaatsing in een gesloten setting als Schakenbosch is een rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp noodzakelijk. Het enkele feit dat de doelgroep van Schakenbosch voor een belangrijk deel LVB-jongeren betreft, maakt dit niet anders. Immers, de LVB-jongeren verblijven binnen Schakenbosch om te werken aan en te leren omgaan met hun ernstige gedragsproblemen. Ook de vrijheidsbeperkende maatregelen worden in het kader van deze jeugdhulp toegepast. De rechtbank Rotterdam heeft eind 2015 eveneens in een casus geoordeeld⁵ dat de wettelijke basis voor het verblijf en toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen binnen Schakenbosch niet in de WGBO kan worden gevonden.

---

⁵ Rechtbank Rotterdam, 6 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8129

Reactie instelling op de beoordeling aan de hand van de bodemeisen

Schakenbosch heeft in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten direct een actieplan opgesteld. Dit actieplan is erop gericht om op een zo kort mogelijke termijn aan de bodemeisen te voldoen. Na afronding van het actieplan zal Schakenbosch geen jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) meer opnemen. Tevens heeft Schakenbosch voor alle jongeren die zonder rechterlijke machtiging binnen Schakenbosch verblijven een individueel plan opgesteld om hen op een verantwoorde wijze uit te plaatsen (10 jongeren) of om voor hen alsnog de benodigde rechterlijke machtiging aan te vragen (11 jongeren).

Onderwerp

Plaatsingen zonder machtiging

Versie

Juli 2016

Beoordeling Wilster (DOK3)

Op peildatum 1 november 2015 waren 14 jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp (of BOPZ) binnen Wilster (DOK3) geplaatst. De Inspectie Jeugdzorg heeft de situatie van deze jongeren beoordeeld aan de hand van de drie bodemeisen.

In 2011 is Wilster samen met Reik en VNN binnen het gebouw van Wilster met DOK3 gestart (unit 1). DOK3 is een behandelvoorziening voor jongeren met meervoudige problematiek. DOK3 streeft ernaar een passend aanbod te realiseren voor deze jongeren en heeft de inspectie in 2011 tot en met 2013 hierover geïnformeerd. De inspectie heeft destijds aangegeven de zoektocht van Wilster naar een passend aanbod voor deze specifieke doelgroep te waarderen en heeft in 2013 de samenwerking met de ketenpartners Reik (Driever's Dale) en VNN in het kader van de trajectbenadering als positief beoordeeld.

In de loop van 2014 werd bij de inspectie duidelijk dat instellingen voor gesloten jeugdhulp in toenemende mate jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp plaatsten en dat dit belangrijke consequenties voor de rechtspositie van de jongeren had.

De inspectie heeft vervolgens de sector gevraagd om met een gezamenlijk gedragen oplossing voor deze situatie te komen. Dit is de sector niet gelukt. Hierop heeft de inspectie in 2015 haar signalement aan de staatssecretaris voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport gestuurd, waarin de inspectie aangaf deze ontwikkeling rond de plaatsingen zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp onaanvaardbaar te vinden. Daarna is afgesproken dat de inspectie bij gebrek aan veldnormen zelf een beoordelingskader zou ontwikkelen.

Hoewel de inspectie het zeer prijzenswaardig acht dat Wilster (DOK3) ook voor moeilijke doelgroepen een specifiek aanbod realiseert, oordeelt de inspectie dat de consequenties voor de rechtspositie van de jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp binnen DOK3 te groot zijn en dat Wilster (DOK3) niet aan de drie bodemeisen voldoet.

Bodemeis 1: geen vrijheidsontneming

Wilster voldoet niet aan de eerste bodemeis omdat binnen unit 1 (DOK3) sprake is van vrijheidsontneming bij jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp verblijven onder hetzelfde gesloten regime als jongeren met een machtiging. Jongeren kunnen niet vrij in en uit wanneer ze dat willen. De buitendeur van de accommodatie zit gedurende het gehele verblijf van de jongeren op slot.

Jongeren kunnen het gebouw en het terrein niet zelfstandig verlaten. Tevens gaat in de eerste vier weken van het verblijf de kamerdeur van de jongere 's nachts op slot en kan een jongere zich niet vrij bewegen door het gebouw en over het terrein. Verder zijn de maatregelen vastpakken en vasthouden en afzonderen op verschillende momenten onder dwang en dus tegen de wil van de jongeren toegepast. Ook hierdoor is er sprake van vrijheidsontneming, hetgeen in strijd is met de Grondwet.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016

Bodemeis 2: geen vrijheidsbeperking

Voor een aantal jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp binnen unit 1 (DOK3) voldoet de instelling tevens niet aan de tweede bodemeis over het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Bij deze jongeren worden vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet toegepast. Dit gebeurt niet alleen in noodsituaties. Uit de dossiers blijkt dat bij een aantal jongeren vanaf de start van de plaatsing bekend is dat vrijheidsbeperkende maatregelen nodig kunnen zijn en daarom worden de maatregelen vanaf de start in de plannen van de jongeren opgenomen en toegepast. Hierbij gaat het ook om de zwaardere vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals vastpakken en vasthouden en afzonderen. Maar ook andere vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet, worden vaker dan incidenteel toegepast op jongeren zonder machtiging gesloten jeugdhulp.

Bodemeis 3: geen getuige toepassing zware vrijheidsbeperkende maatregelen

Verder wordt niet voldaan aan de derde bodemeis dat jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp geen getuige zijn van de toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering en vastpakken en vasthouden. Jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp zijn in de huidige setting (unit 1, DOK 3) regelmatig getuige van de toepassing van zware vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet. Dit beschouwt de inspectie niet als verantwoorde hulp.

Tekenen voor vrijheidsontneming

De instelling laat de jongeren zonder rechterlijke machtiging gesloten jeugdhulp bij binnenkomst tekenen voor verblijf in geslotenheid en toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen als genoemd in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet. Op deze manier stemmen de jongeren volgens Wilster in met het gesloten verblijf en het toepassen van de vrijheidsbeperkende maatregelen. De inspectie vindt dit instemmen geen verantwoorde jeugdhulp en bovendien in strijd met wet- en regelgeving.

Reactie instelling op de beoordeling aan de hand van de bodemeisen

Wilster (DOK3) geeft aan hulp te bieden aan jongeren met een meervoudige problematiek en dat het belang van deze jongeren is dat hen hulp wordt geboden die aansluit bij hun combinatie van hulpverleningsvragen. Vanuit dit belang geeft de instelling aan dat zij:

- Integrale hulp heeft geboden. Hiermee heeft Wilster (DOK3) beoogd te voorkomen dat de jongeren worden doorgeschoven van de ene naar de andere instelling vanwege hun meervoudige problematiek, evenals door crisisplaatsingen vanwege het niet kunnen bieden van passende hulp door separate gespecialiseerde instellingen;

- Zo veel mogelijk gewerkt heeft vanuit vrijwilligheid. De intrinsieke motivatie van de jongeren en het houden van regie zijn volgens Wilster (DOK3) daarbij belangrijke factoren in het succes van de behandeling die de instelling aan de jongeren biedt;
- Geen vrijheidsontneming heeft beoogd. Wilster (DOK3) geeft aan jongeren zonder machtiging de mogelijkheid te hebben gegeven de behandeling af te breken en binnen 24 uur de instelling te verlaten.

Wilster (DOK3) heeft aangegeven op korte termijn aan de bodemeisen te willen voldoen. Wilster (DOK3) heeft direct een aantal acties uitgezet en komt binnen één maand met een plan van aanpak.

Onderwerp
Plaatsingen zonder
machtiging

Versie
Juli 2016